

dicere, Christum consecrasse illo modo, et non affirmando: *Hoc est*, etc., ut constat ex omnibus tractatis disput. præced. Præterea ea sententia favet haereticis dicentibus, Christum esse hic tantum in usu, et ideo illa forma est sine dubio insufficiens, quia illud verbum: *Accipite et comedite*, non pertinet ad formam consecrationis, et significat aliquid, quod non est de illius necessitate; unde mutat sensum formæ substantialis.

9. *Recte positum est in hac forma nomen illud, corpus.* — Dico tertio, recte positum esse in hac forma nomen *corpus*. Primum enim, quia ad repræsentandam passionem, voluit Christus corpus et sanguinem seorsum consecrare, ideo non est *usus* nomine significante totum, sed solum corpus, a quo sanguis separatus est et effusus; magis autem est *usus* nomine corporis, quam carnis, quia caro proprie condistinguitur ab ossibus et nervis; corpus vero, totum heterogeneum corpus complectitur; item non sola caro, sed totum corpus pro nobis est passum. Denique hoc sacramentum etiam significat unitatem corporis mystici, quod ex diversis ordinibus, quasi partibus heterogeneis, constat. Ita docent Theologi supra citati. Sed quid si fiat mutatio nominis corporis in nomen carnis? eritne mutatio substantialis? Cyprian. quidem, serm. de Cœna Domini, dicit, Christum consecrasse his verbis: *Hoc est caro mea*; sentit ergo verba esse æquivalentia, nam etiam Christus, Joan. 6, dicit: *Caro mea vere est cibus*; et Ecclesia canit: *Verbo carnem efficit*. Ac denique in Scriptura per eam vocem significatur, vel totus homo, ut Joan. 4: *Verbum caro factum est*; vel totum corpus hominis, Psal. 4: *Caro mea requiescat in spe*. At vero Scholastici censem illam esse mutationem substantialem, ut Alens., dicta quæst. 36, membr. 3, art. 3, et Gabriel, lect. 38 in can., quia in rigore et proprietate sermonis voces illæ non sunt synonymæ. Ergo ex vi verborum non reddit eundem sensum; ergo est mutatio substantialis. Et confirmatur primo, quia illa vox *caro* in propria significatione sua non explicat adæquatum terminum hujus conversionis, qui ex vi verborum hic ponitur; ergo non est sufficiens. Neque enim satis est, quod interdum per synecdochen caro sumatur pro toto homine, vel corpore, quia in forma hac vis et proprietas verborum servanda est; alioqui etiam dici posset, illo verbo significari totam Christi humanitatem, quia corpus vel caro per eamdem figuram synecdochen totum si-

gnificare solet. Et hæc sententia mihi videtur multum probabilis, et saltem certum est, illam formam fore valde dubiam, et graviter peccatum, qui eam fecerit mutationem; Christus autem Dominus, Joan. 6, hoc sacramentum vocavit carnem suam, quia tunc non tradebat verba formæ, sed potius tractabat de usu hujus sacramenti, et in ordine ad usum recte explicatur nomine carnis, quia homines carne vesci solent.

10. Ex quo tandem concluditur, hanc mutationem: *Hæc est substantia mea*, multo esse majorem, magisque substancialem, quia terminus ille non significat id, quod virtute verborum conficitur, sed est valde communis, ita ut ratione totius, vel ratione sanguinis, aut animæ, vel alterius partis dici potuisse. Et per hæc judicandum est de similibus.

11. *Particula, meum, aptissime posita est in forma Eucharistia.* — *Dubium.* — *Solvitur.* — Dico quarto, particulam illam, *meum*, quæ est determinatio prædicati, aptissime adjunctam esse, quia non potuit predicatum illud, *corpus*, indeterminatum relinquere, alias neque ex vi verborum fieret præsentia corporis Christi, neque alia conversio, quia de pane vere dici posset: *Hoc est corpus*. Quia vero Christus fuit primus, qui confecit hoc sacramentum, et illud conficiendo instituit, non potuit commodius verba ad suum corpus determinare, quam per pronomen *meum*; decuit etiam, ut sacerdotes hoc modo conficerent potius, quam dicendo: *Hoc est corpus Christi*, ut ex ipso modo loquendi constaret, eos, non in propria, sed in Christi persona loqui, quod maxime congruebat dignitati, ac majestati hujus sacramenti. Quæres, quid si sacerdos diceret: *Hoc est corpus Christi*. Respondetur primum, gravissime peccare, mutando verba Christi, et ab Ecclesiæ consuetudine discedendo. Item, si illa verba conjungeret cum præcedentibus verbis canonis, in rigore falsum diceret, ut colligitur ex D. Thom., in 4, dist. 8, quæst. 2, art. 4, quæstiunc. 4, ad 4, quia Christus non dixit illa verba. Deinde existimo, illam formam non fore sufficientem, quia licet videatur eamdem rem significare, tamen in modo significationis longe est diversa, cum ad ejus veritatem necesse sit, sacerdotem loqui in persona Christi, ad aliam vero satis sit, loqui in propria. Cætera, quæ de hujus formæ mutatione dici possunt, videri poterunt in Alexand. Alens., 4 part., q. 31, membr. 3, art. 3; Gabriel., lect. 39 in can., et in iis quæ de sacramentis in genere dicta sunt.

ARTICULUS III.

Utrum hæc sit conveniens forma consecrationis vini: *Hic est calix sanguinis mei*, etc. (4, d. 8, quæst. 2, art. 3, q. 2 et 3. Et 1 Cor. 11, lect. 6, col. 3, 4 et 5).

1. *Ad tertium sic proceditur.* Videtur, quod hæc non sit conveniens forma consecrationis vini: *Hic est calix sanguinis mei*, novi et æterni Testamenti, mysterium fidei, qui pro vobis et pro multis effundetur in remissionem peccatorum. Sicut enim panis convertitur in corpus Christi ex vi consecrationis, ita et vinum in sanguinem Christi, sicut ex prædictis patet (quæst. 76, art. 1 et 2). Sed in forma consecrationis panis ponitur in recto corpus Christi, nec aliquid aliud additur; inconvenienter ergo in hac forma ponitur sanguis Christi in obliquo, et additur calix in recto, cum dicitur: *Hic est calix sanguinis mei*.

2. Præterea, non sunt majoris efficaciam verba, quæ proferuntur in consecratione panis, quam ea, quæ proferuntur in consecratione vini, cum utraque sint verba Christi. Sed statim dicto: *Hoc est corpus meum, est perfecta consecratio panis*; ergo statim cum dictum est: *Hic est calix sanguinis mei, est perfecta consecratio sanguinis*, et ita ea, quæ sequuntur, non videntur esse de substantia formæ, præsertim cum pertineant ad proprietates hujus sacramenti.

3. Præterea, Testamentum novum pertinere videtur ad internam inspirationem, ut patet ex hoc, quod Apostolus, ad Hebr. 8, introducit verba, quæ habentur Hier. 31: *Consummabo super domum Israel Testamentum novum, dando leges meas in mentem eorum*. Sacramentum autem exterius visibiliter agitur. Inconvenienter ergo in forma sacramenti dicitur, novi Testimenti.

4. Præterea, novum dicitur aliquid ex eo, quod est prope principium sui esse; æternum autem non habet principium sui esse. Ergo inconvenienter dicitur, novi et æterni, quia videtur contradictionem implicare.

5. Præterea, occasiones erroris sunt hominibus subtrahendæ, secundum illud Isaiae 57: *Auferte offendicula de via populi mei*. Sed quidam erraverunt, estimantes mystice solum esse corpus et sanguinem Christi in hoc sacramento. Ergo in hac forma inconvenienter ponitur mysterium fidei.

6. Præterea, supra dictum est (quæst. 73, art. 3, ad 3), quod sicut baptismus est sacramentum fidei, ita Eucharistia est sacramen-

tum charitatis. Ergo in hac forma magis debet ponni charitas, quam fides.

7. Præterea, totum hoc sacramentum et quantum ad corpus, et quantum ad sanguinem, est memoriale Dominicæ passionis, secundum illud 1 Cor. 11: *Quotiescumque manducabis panem hunc et calicem bibetis, mortem Domini annunciatibitis*. Non ergo magis debuit in forma consecrationis sanguinis fieri mentio de passione Christi et ejus fructu, quam in forma consecrationis corporis, præsertim cum Luc. 22, Dominus dixerit, *Hoc est corpus meum*, quod pro vobis tradetur.

8. Præterea, passio Christi, ut supra habatum est (quæst. 48, et 49, art. 2), ad sufficiendum profuit omnibus, quantum vero ad efficiendum profuit multis. Debuit ergo dici: *Qui effundetur pro omnibus, aut pro multis; sine hoc, quod adderetur, pro vobis*.

9. Præterea, verba, quibus hoc sacramentum conficitur, efficaciam habent ex institutione Christi. Sed nullus Evangelista recitat, Christum hæc omnia dixisse. Ergo hæc non est conveniens forma consecrationis vini.

Sed contra est, quod Ecclesia, ab Apostolis instructa (de Celebrat. missarum, cap. Cum Marthæ), utitur hac forma in consecratione vini.

Respondeo dicendum, quod circa hanc formam est duplex opinio. Quidam enim dixerunt, quod de substantia formæ hujus est hoc solum, quod dicitur: *Hic est calix sanguinis mei*; non autem ea, quæ sequuntur. Sed hoc videtur inconveniens, quia ea, quæ sequuntur, sunt quedam determinationes prædicati, id est, sanguinis Christi, unde pertinent ad integratatem ejusdem locutionis. Et propter hoc sunt alii, qui melius dicunt, quod omnia sequentia sunt de substantia formæ usque ad hoc, quod postea sequitur: *Hoc quotiescumque feceritis, quod pertinet ad usum hujus sacramenti, unde non est de substantia formæ*. Et inde est, quod sacerdos eodem ritu et modo, scilicet, tenendo calicem in manibus, omnia hæc verba profert. Luke etiam 22, interponuntur verba sequentia verbis præmissis, cum dicitur: *Hic calix novum Testamentum est in meo sanguine*. Dicendum est ergo, quod omnia prædicta verba (posita in argum. 1), sunt de substantia formæ. Sed per prima verba, cum dicitur: *Hic est calix sanguinis mei*, significatur ipsa conversio vini in sanguinem eo modo, quo dictum est in forma consecrationis panis (art. præced.). Per verba autem sequentia designatur virtus sanguinis effusi in pas-

sione, quæ operatur in hoc sacramento. Quæ quidem ad tria ordinatur. Primo quidem et principaliter ad adipiscendam eternam hereditatem, secundum illud Hebr. 10: Habentes fiduciam in introitu Sanctorum in sanguine Christi. Et ad hoc designandum dicitur, novi et eterni Testamenti. Secundo ad justitiam gratiæ, quæ est per fidem, secundum illud Rom. 3: Quem proposuit Deus propitiatorem per fidem in sanguine ipsius, ut sit ipse justus et justificans eum, qui ex fide est Jesu Christi; et quantum ad hoc, subditur, mysterium fidei. Tertio autem ad removendum impedimenta utriusque prædictorum, scilicet peccata, secundum illud Hebr. 9: Sanguis Christi emundabit conscientiam nostram ab operibus mortuis, id est, a peccatis. Et quantum ad hoc subditur: Qui pro vobis et pro multis effundetur in remissionem peccatorum.

Ad 4 ergo dicendum, quod cum dicitur, *Hic est calix sanguinis mei, est locutio figurativa.*

Et potest dupliciter intelligi. Uno modo secundum metonymiam, qua ponitur continens pro contento, ut sit sensus: Hic est sanguis meus contentus in calice, de quo fit hic mentio, quia sanguis Christi in hoc sacramento consecratur, in quantum est potus fidelium, quod non importatur in ratione sanguinis, et ideo oportuit hoc designari per vas huic usui accommodatum. Alio modo potest intelligi secundum metaphoram, prout per calicem similitudinare intelligitur passio Christi, quæ ad similitudinem calicis inebriat, secundum illud Thren. 3: Replevit me amaritudinibus; inebriavit me absynthio. Unde et ipse Dominus

passionem suam calicem nominat Matth. 26, dicens: Transeat a me calix iste; ut sit sensus: Hic est calix passionis meæ, de qua fit mentio in sanguine seorsum a corpore consecrato; quia separatio sanguinis a corpore fit per passionem.

Ad 2, dicendum, quod quia, ut dictum est (in corp. art., et q. 76, art. 2, ad 1), sanguis seorsum consecratus expresse passionem Christi representat, ideo potius in consecratione sanguinis fit mentio de effectu passionis, quam in consecratione corporis, quod est passionis subjectum. Quod etiam designatur in hoc, quod Dominus dicit: Quod pro vobis tradetur, quasi diceret: Quod pro vobis passioni subjicietur.

Ad 3, dicendum, quod Testamentum est dispositio hereditatis. Hereditatem autem celestem disposuit Deus hominibus dandam per virtutem sanguinis Jesu Christi, quia ut dicitur Hebr. 9: Ubi est testamentum, mors ne-

cesse est intercedat testatoris. Sanguis autem Christi duplicitate est hominibus exhibitus. Primo quidem in figura, quod pertinet ad vetus Testamentum. Et ideo Apostolus ibidem concludit: Unde nec primum Testamentum sine sanguine dedicatum est. Quod patet ex hoc, quod sicut dicitur Exod. 24: Lecto omni mandato legis a Moyse, omnem populum aspersit, dicens: *Hic est sanguis Testamenti, quod mandavit ad vos Deus.* Secundo autem est exhibitus in rei veritate, quod pertinet ad novum Testamentum. Et hoc est, quod Apostolus ibidem præmittit dicens: *Ideo novi Testamenti mediator est Christus, ut morte intercedente remissionem accipiant, qui vocati sunt, æternæ hereditatis.* Dicitur ergo hic sanguis novi Testamenti, quia jam non in figura, sed in veritate exhibetur, unde subditur: *Qui pro vobis effundetur. Interna autem inspiratio ex hujus sanguinis virtute procedit, secundum quod passione Christi justificamur.*

Ad 4, dicendum, quod hoc Testamentum est novum ratione exhibitionis. Dicitur autem æternum, tam ratione æternæ Dei præordinationis, quam etiam ratione æterne hereditatis, quæ per hoc Testamentum disponitur. Ipsa etiam persona Christi, cuius sanguine Testamentum disponitur, est æterna.

Ad 5, dicendum, quod mysterium hic ponitur, non quidem ad excludendam rei veritatem, sed ad ostendendam occultationem, quia et ipse sanguis Christi occulto modo est in hoc sacramento, et ipsa passio Christi occulte fuit figurata in veteri Testamento.

Ad 6, dicendum, quod dicitur, *mysterium fidei, quasi fidei objectum, quia quod sanguis Christi secundum veritatem sit in hoc sacramento, sola fide tenetur; ipsa etiam Christi passio per fidem justificat. Baptismus autem dicitur sacramentum fidei, quia est quedam fidei protestatio. Hoc autem est sacramentum charitatis quasi significativum et effectivum.*

Ad 7, dicendum, quod, sicut dictum est (in solut. ad 2, et locis ibi citatis), sanguis seorsum consecratus a corpore, expressius representat passionem Christi et fructum ipsius. Et ideo potius in consecratione sanguinis fit mentio de passione Christi, et fructu ipsius, quam in consecratione corporis.

Ad 8, dicendum, quod sanguis passionis Christi non solum habet efficaciam in Iudeis electis, quibus exhibitus est sanguis veteris Testamenti, sed etiam in Gentilibus, nec solum in sacerdotibus, qui hoc conficiunt sacramentum, vel aliis qui sumunt, sed etiam in illis

pro quibus offertur. Et ideo signanter dicit: *Pro vobis, Iudeis, et pro multis, scilicet, Gentilibus, vel pro vobis manducantibus, et pro multis, pro quibus offertur.*

Ad 9, dicendum, quod Evangelistæ non intendebant tradere formas sacramentorum, quas in primitiva Ecclesia oportebat esse occultas, ut dicit Dionys. in fine Ecclesiast. Hierarch. (cap. 7, part. 3, inter med. et fin.), sed intenderunt historiam de Christo texere. Et tamen hæc omnia fere verba ex diversis Scripturæ locis accipi possunt. Nam quod dicitur: *Hic est calix, habetur Luc. 22, et 1 Cor. 11. Matth. autem 26 dicitur: Hic est sanguis meus novi Testamenti, qui pro multis effundetur in remissionem peccatorum.* Quod autem additur, æterni; et iterum, mysterium fidei, ex traditione Domini habetur, quæ ad Ecclesiam per Apostolos pervenit, secundum illud 1 Cor. 11: *Ego accepi a Domino, quod et tradidi vobis. Ut et 1 ad Timoth. 3, 9: Habentes mysterium fidei, etc.; et ad Hebr. 13, 20: In sanguine Testimenti æterni, etc.*

COMMENTARIUS.

*De sententia S. Thom., verba quæ sunt a pronomine *hic*, usque ad, hæc quotiescumque, etc., esse de substantia forma calicis. — Interpretatio aliquorum Thomistarum rejicitur. — Duo præstat D. Thom. in hoc articulo. Primo docet, de substantia hujus formæ non tantum esse illa verba: *Hic est calix sanguinis mei;* sed etiam sequentia, usque ad illud exclusive: *Hæc quotiescumque feceritis.* Deinde explicat significationem et rationem singulorum verborum, et hæc posterior pars articuli est perspicua: iu priori vero obscurum est, quid intelligat D. Thom. per substantiam formæ. Recentiores quidam Thomistæ, distinguentes inter essentiam et substantiam formæ, dicunt, D. Thom. non loqui de essentia, sed de substantia; vocant autem de essentia id, sine quo effectus formæ non potest subsistere; atque ideo, quod est simpliciter necessarium ad sacramentum; de substantia autem vocant, quod ex institutione Christi requiritur ad integratatem et effectum formæ; quanquam, si desit, non propterea sacramentum sit nullum. Ita exponunt D. Thomam Soto, Ledesma, et alii. Nec propter aliam causam ita eum interpretantur, nisi quia rem ipsam non valent alio modo defendere. Sed, quicquid sit de veritate ipsius rei, tamen hæc D. Thom. interpretatio est valde*

aliena ab ejus mente, ut constat, tum ex antiquorum Thomistarum expositione, tum ex aliis locis D. Thom.; ubicumque enim agit de formis sacramentorum, id vocat de substantia formæ, quod est de essentia ejus, ut patet supra, quæst. 60, art. 8. Ubi in communi de forma sacramenti sic inquit: *Si diminuatur aliquid eorum, quæ sunt de substantia formæ sacramentalis, tollitur debitus sensus verborum; et ideo non perficitur sacramentum;* et ad eumdem modum loquitur, quæst. 66, et saepè alias. Tum etiam ex hoc eodem articulo, non solum in corpore, sed etiam in argumento 2, cum solutione; ubi declarat, priora verba sine sequentibus non habere efficaciam; et in solutione ad nonum, ubi dicit, Evangelistas non tradidisse formas sacramentorum, indicans, illa præcedentia verba sine sequentibus non esse formam sacramenti. Sensus ergo D. Thom. est, omnia illa verba esse de essentia et necessitate simpliciter hujus sacramenti, quod clare etiam explicuit in 4, dist. 8, quæst. 2, art. 2, quæst. 1. Unde absolute dicit, omnia illa verba esse de forma. Et ad tertium ait, omnia illa, quæ per illas particulas significantur, esse essentialia sanguini Christi, prout in hoc sacramento conficitur, id est, prout effuso in passione pro nobis; et lect. 6, in cap. 11, 1 ad Cor., expresse dicit, hæc omnia verba esse de necessitate formæ, et illis omnibus consecrationem perfici, nec sufficere sola ea, quæ a Paulo, et Evangelistis referuntur; est ergo hæc aperta mens D. Thom.; veritatem autem et rationes ejus postea examinabimus

DISPUTATIO LX.

DE FORMA CONSECRATIONIS SANGUINIS.

*Disp. 22 de Eucharistia. — Primum omnium nonnulla supponenda sunt, quæ ejusdem rationis sunt cum tractatis in disputatione præcedente. Unum est, verba illa antecedentia, quæ in canone leguntur, *Simili modo, postquam coenatum est,* usque ad illa: *Hic est enim, etc.* Non esse de necessitate sacramenti; nam quedam sunt verba Evangelistæ, de quibus disputat. 19 dictum est; illa vero, quæ sunt Christi, scilicet, *Accipite et bibite,* eamdem rationem habent, quam similia, quæ dicuntur circa corpus; de quibus disputatione præcedente diximus. Alterum est, particulam *enim, non esse de essentia, quamvis Mattheus referat Christum illam dixisse, propter**